

ЕТНОЛОГІЯ

УДК 39(477):004.738.5

Іван ВОРОТНЯК

УКРАЇНСЬКА ЕТНОГРАФІЯ В ГЛОБАЛЬНІЙ ІНФОРМАЦІЙНІЙ МЕРЕЖІ ІNTERNET: СПЕЦИФІКА ЕВРИСТИКИ І ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЇ

Стаття присвячена питанню використання інтернет-ресурсів у процесі вивчення української етнографії. Здійснено контент-аналіз web-сайтів, на яких представлені тексти джерел, монографії та наукові статті з питань традиційної культури і побуту українців. Визначені основні проблеми і перспективи подальшого використання інтернет-ресурсів у наукових дослідженнях і освітньому процесі.

Ключові слова: етнографія, традиційна культура, віртуальна етнографія, контент-аналіз, інформаційна евристика.

Іван ВОРОТНЯК

УКРАИНСКАЯ ЭТНОГРАФИЯ В ГЛОБАЛЬНОЙ ИНФОРМАЦИОННОЙ СЕТИ INTERNET: СПЕЦИФИКА ЭВРИСТИКИ И ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНФОРМАЦИИ

Статья посвящена вопросу использования интернет-ресурсов в процессе изучения украинской этнографии. Произведен контент-анализ web-сайтов, на которых представлены тексты источников, монографии и научные статьи по вопросам традиционной культуры и быта украинцев. Определены основные проблемы и перспективы дальнейшего использования интернет-ресурсов в научных исследованиях и образовательном процессе.

Ключевые слова: этнография, традиционная культура, виртуальная этнография, контент-анализ, информационная эвристика.

Ivan VOROTNYAK

UKRAINIAN ETHNOGRAPHY IN THE GLOBAL INFORMATION NETWORK INTERNET: SPECIFIC HEURISTICS AND USE OF INFORMATION

This paper focuses on the issue of the use of Internet resources in the study of Ukrainian Ethnography. Done kontnent Analysis web-site on which the source texts, monographs and scholarly articles on traditional culture and life of the Ukrainian people. The main problems and prospects for the use of Internet resources in the research and education process.

Keywords: ethnography, traditional culture, virtual ethnography, content analysis, information heuristics.

*Знання бувають двоякого роду:
або ми що-небудь знаємо, або ми знаємо,
де знайти відомості про це.*

Самуель Джонсон

Характерною особливістю розвитку українського суспільства на сучасному етапі є його неоднорідність в етнокультурному плані. З одного боку, простежується вплив глобалізаційних тенденцій, що проявляються у нав'язуванні штампів масової поп-культури, з другого – небувалий інтерес до культурної спадщини свого народу, накопиченої впродовж багатьох поколінь, покликаний зберегти етнокультурну самобутність. Так чи інакше, зростає інтерес до української етнографії, що проявляється у проведенні масових дійств, що мають етнокультурне підґрунтя, як-от святкування дня української вишиванки, проведення фольклорно-етнографічних свят, ярмарків (Петрівський, Сорочинський), майстер-класів з виготовлення традиційних предметів ужитку. В умовах динамізації інформаційного суспільства все більшої ваги набуває всесвітня глобальна інформаційна мережа Інтернет, в якій інформація етнографічного змісту представлена на різноманітних web-сайтах: наукових, освітніх, туристично-розважальних, комерційних та в соціальних мережах.

За словами відомої київської дослідниці О. Боряк, «ми стаємо свідками того, як етнографія, незважаючи на свою традиційно завуальовану присутність у житті пересічного громадянина, адже для широкого загалу вона переважно сприймається як наука, зосереджена на реконструкції реліктових форм повсякденного життя, як така, що залишилася в «минувшині», завдяки Інтернету виявилася затребуваною, а отже – сучасною та актуальною. Етнологічний сегмент інтернет-мережі виявився насиченим різного роду текстами, віртуальними зображеннями найрізноманітнішого змісту, спрямування і тематики» [3, с. 71].

Інтернет та цифрові технології змінили не тільки працю науковців, але й саму свідомість. Археологам відомий ефект вигрібної ями, в якій вони зазвичай виявляють найбільшу концентрацію артефактів. Інтернет стає свого роду всесвітнім смітником, де майже нічого не зникає і звідки завжди можна витягти раніше «викладений» матеріал. Для професіоналів це – справжня революція, оскільки стіни архівів і бібліотек виявилися частково «зруйнованими», за винятком засекречених фондів і не оцифрованих поки що матеріалів [23, с. 10].

Електронна форма тексту має деякі важливі інструменти і, перш за все, функцію «пошук». Ця функція дозволяє робити вибірку за певними словами або їхніми основами. В руках дослідника виявляється ефективний інструмент добірки потрібних матеріалів із теми дослідження. З'являється спокуса сформулювати якусь «термінологічну» тему і, натиснувши на відповідну кнопку, отримати вибірку шуканих слів та їхніх контекстів, замінивши цим роботу з існуючими і навіть не існуючими індексами й покажчиками [9].

Існує думка, що в Інтернет простежуються дві тенденції наповнення мережі змістом. Перша тенденція пов'язана з тим, що мережа задовольняє утилітарні, комерційні підходи. Це популярні сервери для всіх бажаних, а також різні електронні магазини і реклама. Пропозиція в даному випадку формує попит. Друга тенденція пов'язана з удосконаленням цієї системи для професійних користувачів, освіти і науки, уявлення Інтернет як наукового та інформаційного простору [13, с. 60].

Найважливішою особливістю сучасного етапу розвитку історичної інформатики є те, що на перший план виходять проблеми створення та використання історичних науково-освітніх (тематичних) ресурсів, у тому числі великих за обсягом колекцій джерел широкого політематичного і полівидового складу. За характером теоретичних, методичних і технологічних розробок цей етап розвитку можна назвати ресурсно-орієнтованим: Інтернет стає одним з важливих джерел інформації, затребуваних не тільки студентами або людьми, які цікавляться історією та етнографією, а й професійними науковцями, що істотно підсилює прагматичний аспект досліджень в руслі історичної інформатики [4, с. 156].

Інформація, представлена на web-сайтах, стає все більш затребуваною, а відповідно, актуальними є і питання контролю якості експонованих матеріалів. Особливо важливими є якість і легітимність інформації у сферах культури, що стосується питань етнічного, релігійного, соціального порядку, оскільки такого роду інформація може значно впливати на формування мислення, способів сприйняття оточуючих культур і народів, може сприяти як поширенню ідей екстремізму, так і норм толерантної поведінки [12, с. 62].

Актуальним питанням сьогодення є організація науково-пошукової роботи студентів у глобальній інформаційній мережі. Серед найчастіше використовуваних у самостійній роботі студентів інтернет-ресурсів можна виокремити електронні бібліотеки, освітні портали, тематичні сайти, бібліографічні бази даних, сайти періодичних видань. Студенти повинні вміти не лише шукати інформацію в мережі, а й аналізувати її, виявляти її внутрішню несуперечливість. Проте в роботі з інтернет-контентом останні демонструють недостатнє володіння методами оцінювання достовірності інформації за різними ознаками. Сам зовнішній вигляд сайта, характер подання інформації, організація останньої уможливають приблизну оцінку її якості, можливість диференціації справді важливих повідомлень і просто інформаційного «лушпиння». Іншою проблемою для студентів є відбір необхідної інформації в мережі. Досить часто доводиться стикатися просто з бездумним її скачуванням без спроби аналізу та опрацювання або ж з поданням великої кількості матеріалів, які не завжди є зрозумілими і доречними. Окрім того, варто вказати і на невміння грамотно формулювати критерії пошуку, що зазвичай призводить до значних часових витрат, перегляду великої кількості інформації, яка є тільки формально дотичною до проблеми запи-

ту й фактично непотрібною, а тому знижує ефективність роботи студентів [24, с. 432].

Найбільш обговорюваними темами в наукових колах продовжують залишатися теоретичні й прикладні проблеми інформаційного наповнення спеціалізованих web-сайтів [21], способи представлення історичних джерел у мережі [14], джерелознавчий опис інтернет-ресурсів і вироблення адекватних методів їхнього дослідження [15], а також зберігання й використання в довгостроковій перспективі. У науковому історичному співтоваристві порушується питання про можливе виникнення в недалекому майбутньому спеціальних історичних дисциплін: «комп'ютерного джерелознавства», «комп'ютерної палеографії», «комп'ютерної історіографії» [16]. До обговорюваних проблем науково-дослідного характеру тісно примикають проблеми, пов'язані з освітою. Сформована порівняно недавно концепція відкритої освіти розглядає Інтернет як основний елемент освіти майбутнього, що робить необхідним створення в глобальній мережі спеціалізованих освітніх порталів, у тому числі й з історії. Активно обговорюється проблема впровадження інтернет-технологій у традиційний навчальний процес через використання мережевих ресурсів і створення комплексних навчальних програм на основі інтернет-технологій. Таким чином, можна говорити про офіційне визнання використання і всебічного вивчення можливостей глобальної мережі в історичних дослідженнях і освіті.

Досить активно вивченням етнографічної складової глобальної інформаційної мережі займаються російські науковці, в полі зору яких опинилися найрізноманітніші аспекти означеної тематики: Інтернет як етнокультурна дійсність [8], можливості зворотного зв'язку науки і суспільства за допомогою інтернет-спільнот [2], етнічний аспект соціальних мереж [6] тощо.

Вагомим здобутком вітчизняної історіографії з означеної проблематики є навчальний посібник харківського історика В. Кулікова [11], в якому описані інформаційні ресурси Інтернету, показано можливості сучасних пошукових машин та методи складного пошуку інформації, описано стратегію пошуку історичної інформації.

У статті О. Боряк [3] на прикладі презентації народної медицини, зокрема народного акушерства, в українському сегменті Інтернет мережі розглянуто якість представленої інформаційної продукції, а також нові можливості використання сучасних інформаційних технологій задля збереження етнологічних знань, їх популяризації та подальшого функціонування.

У публікації В. Конвай [10] проаналізовані матеріали про традиційну та сучасну весільну обрядовість як один з важливих компонентів української етнокультурної спадщини в культурно-інформаційному просторі. Зроблені певні висновки щодо окремих аспектів весільного обряду, атрибутики, а також стосовно ролі інтернет-ресурсів у трактуванні цих процесів.

Говорячи про західну науку, необхідно зазначити, що на фоні зростаючої кількості книг з приводу того, як вивчати соціальні і культурні проблеми в кіберпросторі, виникає велика кількість нових проблем вивчення мережевої спільноти [28]. Значна частина наукових робіт присвячена розгляду проблеми легітимності використання вже поширених методів проведення польових досліджень у кіберпросторі; тому, як проводити дослідження в Інтернеті за аналогією з традиційною і віртуальною етнографією [29], яким чином можна вивчати віртуальні спільноти і як досліджувати вплив культурного освоєння Інтернету на решту офлайн практик [27].

Незважаючи дивлячись на значну кількість публікацій, присвячених проблемам онлайн-етнографії, доводиться погодитись з думкою О. Боряк, що ми маємо перед собою абсолютно недосліджений історіографічний об'єкт, який функціонує і розвивається за своїми законами, активно впливає на віртуальну аудиторію користувачів Інтернету, надає оцінку результатам роботи академічної науки, встановлює офіційні й неофіційні рейтинги вчених та їхніх праць. Змістове наповнення електронного середовища дозволяє говорити про появу таких дисциплін, як, наприклад, інтернет-народознавство, з обрисами субдисциплін – інтернетні родильна обрядовість, народна медицина, магія, народні промисли, метеорологія тощо, які мають переважно прикладний характер, адже, на відміну від наукових праць, вони максимально наближені до потреб конкретного користувача. Треба визнати, що з кожним днем електронні ресурси стають дедалі потужнішим засобом, здатним суттєво впливати на формування масової свідомості та історичної культури в широкому розумінні цього слова (йдеться про усвідомлене сприйняття себе частиною єдиного етносу з власною етнічною історією, притаманними йому етнічними рисами та етнічними особливостями) [3, с. 72].

Виходячи з того, що Інтернет є динамічною глобальною інформаційною мережею, в якій за офіційними даними через кожних дев'ять місяців інформація зростає вдвічі, наукове вивчення та осмислення представленої інформації залишається актуальним. Мета нашої статті полягає у визначенні наукового потенціалу використання інтернет-ресурсів в етнографічних дослідженнях, проведенні контент-аналізу відповідних web-сайтів.

Якщо говорити про статистику ресурсів з етнографічної тематики, то тут репрезентативних даних немає. Сайти в основному з'являються спонтанно, безсистемно, і будь-якої їх структурованості або загальної бази не існує. Є ресурси, в яких зроблені спроби у вигляді каталогу посилань уявити якусь кількість існуючих веб-видань з етнології та антропології, але це скоріше випадковий список сайтів, ніж конкретний моніторинг мережі. Деякі веб-сайти з етнографічною тематикою співпрацюють один з одним, але це в основному відноситься до сайтів тих організацій, які взаємодіють «в реалі»; у більшості випадків співпраця полягає тільки в наявності перехресних посилань [12, с. 63].

Для оцінки інтернет-ресурсів з культури (певною мірою сюди можна віднести й етнографію) співробітниками робочої групи Minerva були розроблені десять принципів якості, за якими проводився аналіз: прозорість; ефективність; підтримка ресурсу; доступність; орієнтація на користувача; реактивність; багатомовність; сумісність; керованість; збережуваність [19].

При оцінці якості електронного ресурсу фахівці рекомендують звертати увагу, передусім, на достовірність, авторитетність, об'єктивність, передбачувану аудиторію та частоту оновлень сайту. Достовірність визначається на основі попередніх знань про матеріал, зміст документа та деяких зовнішніх ознак. Що стосується попередніх знань, то перед тим, як шукати інформацію в Інтернеті, варто звернутись до авторитетних видань, передусім енциклопедій. Можна також почати з інтернет-ресурсів, якщо точно відомо, що їм можна довіряти, або якщо це є електронні копії авторитетних друкованих видань. Стосовно змісту та зовнішніх ознак, то тут варто звернути увагу на наступні моменти: Хто є автором змісту документа? Чи є якась інформація про наукову кваліфікацію автора? Яка мета сайту? Хто і для чого його створював? Чи існує редактор або хтось, хто перевіряє інформацію сайту? Чи відповідають загальноприйнятим стандартам стиль, граматики та структура документа? Звідки взяте наповнення сайту? Найкращий варіант, якщо це препринти або скановані публікації. Якщо це не копія паперової публікації, то хто і для чого писав даний текст? Наскільки оригінальною та повною є інформація ресурсу? Чи не можна знайти цю інформацію в інших, наприклад, друкованих джерелах? Чи посилаються на даний сайт з інших сайтів, яким можна довіряти? Чи є посилання на джерела у документі? [11, с. 43] Де розташований сайт? Якщо це сайт, розташований на освітніх (edu) або на державних (gov) доменах, то, як правило, це ресурс високоякісний. Більш критично варто поставитись до ресурсу, розташованому в комерційних доменах (biz, com, info, net, org). І особливо багато «сміття» є на безкоштовних хостінгах (narod.ru, geocities.com та ін.), оскільки будь-яка людина абсолютно безкоштовно, без жодної сторонньої допомоги за кілька хвилин може розмістити на безкоштовних серверах свій сайт. Чи має сайт рекламні оголошення? Академічні сайти зазвичай не мають рекламних оголошень, хоча деякі якісні ресурси можуть мати ненав'язливі оголошення. Як правило, чим більше реклами, тим менш серйозним є сайт. Наскільки регулярно оновлюється сайт? Постійне і регулярне оновлення, як правило, є ознакою якості ресурсу. Одним з показників відсутності оновлень сайту є наявність зовнішніх посилань на зниклі сайти. Наскільки «академічним» є стиль оформлення сайту? [11, с. 44].

Виходячи з можливостей використання (або за потенційним призначенням) інформації, що міститься в них, електронні ресурси з етнографії можна умовно поділити на представницькі, дослідницькі й освітні.

Представницькі ресурси містять загальні відомості про різні організації історичного профілю: освітні установи, науково-дослідні інститу-

ти, архіви, музеї, бібліотеки і т.д. Крім того, до представницьких ресурсів можна віднести інформацію про проведені конференції, нові публікації, різні науково-дослідні проєкти і гранти.

Дослідницькі ресурси – це такі, які можна використати для наукового дослідження. До них належать, насамперед, історичні джерела різних видів, бази даних, а також наукові праці істориків. Як дослідницькі ресурси можна розглядати й каталоги бібліотек, і путівники по архівних фондах, які дозволяють знаходити потрібну літературу й попередньо визначати межі пошуку архівних документів.

Освітні ресурси містять у собі, насамперед, електронні версії різних навчальних і методичних матеріалів. Це можуть бути підручники й навчальні посібники з історії, навчальні програми різних курсів, хрестоматійні тексти історичних джерел, історичні карти, енциклопедії, словники і т.п. При цьому як освітні можуть використовуватися й дослідницькі ресурси, оскільки вони також несуть освітнє навантаження, що робить дане розмежування значною мірою умовним [20].

За підбором і способом організації матеріалів серед сайтів науково-освітньої спрямованості можна виділити наступні групи: звичайні веб-сторінки, що являють собою цілісний комплекс різних електронних документів, об'єднаних певною тематикою; колекції електронних текстів і зображень (віртуальні бібліотеки), у яких зібрані переважно електронні аналоги письмових творів, раніше опублікованих у традиційній паперовій формі, або фотографії, плакати; електронні бібліотеки, тобто сайти традиційних бібліотек, що надають доступ до електронних каталогів бібліотеки і копій творів, що становлять її книжково-журнальні зібрання [26, с. 388]. Словники й енциклопедії – сайти з розгалуженою системою пошуку, що надають довідкову інформацію з електронних версій, опублікованих раніше, або з оригінальних електронних довідкових і енциклопедичних видань. Каталоги ресурсів, які містять тільки посилання на різні мережні ресурси, згруповані в тематичні розділи. Подібні каталоги часто забезпечуються системою пошуку потрібних посилань за ключовими словами [20]. Виходячи з означених вище критеріїв, спробуємо охарактеризувати найбільш відомі інтернет-ресурси з української етнографії.

Говорячи про спеціалізовані сайти з етнографії, цілком логічно розпочати з контент-аналізу сайту провідної наукової установи – Інституту етнології, мистецтвознавства та фольклористики ім. М. Т. Рильського НАН України (<http://www.etnolog.org.ua>). Наукові видання ІМФЕ представлені електронними версіями монографій: «Україна в типажах народних, краєвидах і архітектурі: художньо-етнографічна спадщина Юрія Павловича» (К., 2010); 5-томне видання «Історія декоративного мистецтва України» (К., 2007-2011); «Історія українського мистецтва» (К., 2006-2011); «Путівник по особових фондах Архівних наукових фондів рукописів та фонозаписів Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського» (К., 2005). Представлені також електро-

нні версії фахових журналів «Народна творчість та етнографія» (частково 2003, 2005, 2006, 2007-2011 рр.), «Студії мистецтвознавчі» (2007-2011), «Матеріали до української етнології» (2008 р.), «Слов'янський світ» (2008-2009 рр.), книга відомого французького етнолога Ж. Кюїзеньє «Етнологія Франції» (К., 2007); матеріали інтернет-конференції «Конфесійний фактор у процесах становлення української державності» (К., 2009). Значно полегшує справу пошукова система наукової інформації за ключовими словами.

Користуючись сайтом, можна відстежувати всі події в царині етнографічної науки, які постійно оновлюються у розділі «Новини», зокрема інформація про наукові конференції, презентації нових видань.

Доволі солідним за наповненістю матеріалами і якістю інформації є сайт «Українська етнографія» (<http://etno.uaweb.org>), який структурований за наступними категоріями: «Книги і курси лекцій» (вміщені праці А. Пономарьова «Етнічність та етнічна історія України» (К., 1996), «Етнографія України» (К., 1994), С. Чорного «Національний склад населення України у ХХ ст.» (К., 2001), ілюстрований етнографічний довідник «Українська минувшина» (К., 1993); розділ «Статті і матеріали» згрупований за наступними принципом: «Українські етнічні землі поза межами України», «Українська діаспора», «Регіони України», «Етнографічні групи українців», «Кількість українців», «Етнопсихологічні характеристики українців», «Українська релігійність», «Культура українців», «Ономастика». У фотоальбомах вміщені добірки фото за наступною тематикою: «Антропологічні типи», «Етнографічні групи», «Регіональна репрезентація». На сайті наявна також об'ємна добірка карт на етнографічну тематику, зокрема: «Прабатьківщина індоевропейської мовної сім'ї», «Східнослов'янські союзи племен VI-VIII ст.», «Етнічні землі України XII-XIII ст.», «Історично-географічні регіони України кінця XIX ст.», «Українські етнічні землі наприкінці XIX – на початку XX ст.», «Етнографічна карта України» (В. Кубійовича та М. Кульчицького 1949 р.) тощо.

Останніми роками з'являється все більше наукових публікацій з проблем створення електронної книги і бібліотеки. В даний час електронну книгу, електронне видання ми повинні розглядати як об'єктивне явище соціальної дійсності. В мережі Інтернет є доступ до різних баз даних електронних видань, що включає і книги, і журнали, інформацію з яких можна використовувати в наукових дослідженнях. Електронні видання являють собою якісно новий вид комунікації і є ефективним засобом інформаційного спілкування, джерелом нової інформації для широкого кола дослідників [1, с. 98].

Одним із найбільш змістовно наповнених є інтегрований ресурс електронної бібліотеки «Культура України» (<http://elib.nplu.org/project.html>). Ця бібліотека орієнтована на широкі кола користувачів і вирішує наступні завдання: просвітницьке, в рамках якого формуються колекції, спрямовані на поширення знань про культуру України; наукове, спрямоване

на сприяння глибокому вивченню теми (предмета) науковцями і фахівцями в галузі суспільних і гуманітарних дисциплін; довідкове, спрямоване на необхідність задоволення потреби в інформації з питань культури. Етнографічний матеріал представлений у наступних рубриках: «Загальна етнографія» – оцифровані номери журналу «Краєзнавство» (1929. – № 3-10), «Народна творчість та етнографія» (1940, 2003-2010 рр.), праця К. Грушевської «З примітивної культури» (К., 1924).

Розділ «Народи України» містить добірку книг про етнічний склад населення України та історико-етнографічні особливості окремих регіонів. У категорії «Духовна культура» вміщені книги, в яких описуються традиції, звичаї, обряди, свята, фольклор українців, народні вірування, демонологія і народні знання (медицина, метеорологія, педагогіка). У рубриці «Матеріальна культура» представлені цифрові копії книг, в яких висвітлюється побут народів України, господарська діяльність, транспорт та засоби пересування, народне будівництво, традиції, пов'язані з будівництвом житла, їжа і харчування пов'язані з ними традиції, народні промисли, ремесла, ковальство, різьбярство, бондарство, кахлярство, будівництво криниць, млинів, вітряків та ін.

Значною за обсягом є колекція наукових статей з етнографії, розміщена на сайті бібліотеки «Історична Волинь» (<http://istvolyn.info>). Тут представлені в основному статті на регіональну тематику: матеріальна культура Житомирського і Рівненського Полісся, етнографічні дослідження Волині. Зазвичай матеріали оформлені у відповідності до загальноприйнятих норм: система бібліографічних посилань із вказівкою публікації в друкованому виданні.

На веб-сторінці лабораторії фольклористичних досліджень філологічного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка (http://www.lnu.edu.ua/faculty/Philol/www/laboratory_folklore_studies.php) викладені в електронному варіанті книги з етнографії: «Етнографічні писання М. Костомарова» (К., 1906); М. Сумцова «О свадебных обрядах, преимущественно русских» (Харків, 1881), «Современная малорусская этнография» (Ч. 1-2, К., 1893, 1897); Б. Грінченка «Этнографические материалы, собранные в Черниговской и соседних с ней губерниях» (Вип. 1, Чернігів, 1895); В. Гнатюка «Знадоби до галицько-руської демонології» (Т. 1-2. – Львів, 1904, 1912); А. Онищука «Матеріали до гуцульської демонології» (Львів, 1909); П Чубинського «Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский край, снаряженной Императорским Русским Географическим Обществом» (Т. 1. – СПб, 1872); «Етнографічний збірник» Наукового товариства ім. Т. Шевченка (Т. 1. – Львів, 1895; Т. 7. – Львів, 1899; Т. 11. – Львів, 1902; Т. 12. – Львів, 1902; Т. 13. – Львів, 1902; Т. 17. – Львів, 1905; Т. 18. – Львів, 1906; Т. 19. – Львів, 1907; Т. 39-40. – Львів, 1929); «Матеріали до української етнології» НТШ (Т. 12. – Львів, 1909); «Етнографічний вісник» НТШ (Кн. 1. – К., 1925).

На сайті історичного факультету Львівського національного університету ім. І. Я. Франка у рубриці «Періодичні видання» викладені електронні версії «Вісника Львівського національного університету ім. І. Я. Франка. Серія історична» (http://www.lnu.edu.ua/faculty/webhistory/Sait_istfak/Visnik_Lvivskogo_nacionalnogo_universitetu_seria_istoricna.html) (№ 43-45), на сторінках якого публікують результати своїх досліджень львівські етнологи (М. Глушко, Р. Радович, Р. Сілецький, С. Макарчук та ін.).

На сервері Таврійського національного університету ім. В. Вернадського представлено сайт «Етнографія Криму» (<http://ccssu.crimea.ua/crimea/etno/annotation/index.htm>). На ньому вміщені матеріали, що висвітлюють склад, походження, розселення, побутові та культурні особливості етносів та етнічних груп, що проживають на Кримському півострові, а також їхні культурно-історичні взаємовідносини.

Окрема сторінка присвячена Кримському етнографічному музею (<http://ccssu.crimea.ua/crimea/etno/museum/index.htm>), співробітники якого ведуть активну збирацьку, науково-дослідницьку і виставкову роботу. Особлива увага приділяється постійно діючій виставці «Мозаїка культур Криму», експозиційний матеріал якої висвітлює специфіку матеріальної культури, обряди і звичаї, традиції і свята основних етносів та етнічних груп Криму. Окремою рубрикою представлені статті й авторські етнографічні матеріали (<http://ccssu.crimea.ua/crimea/etno/articles/index.htm>) з етнографії етнічних спільнот півострова.

Сайт «Млини України» (<http://www.mills.org.ua>). Засновником є Українська млинологічна асоціація. В «Бібліотеці» сайту вміщено статті з історії млинарства в Україні відомих фахівців з даної проблематики: Л. Прибеги, С. Тарануценка, І. Юхно, О. Лаврик та ін. Виставлено також перший випуск «Українського млинологічного журналу», до якого увійшли тексти доповідей учасників Першої міжнародної наукової конференції «Історія українського традиційного млинарства», яка відбулась у жовтні 2009 р. Статті присвячені різноманітним аспектам млинарства та борошномельного промислу в Україні. У відповідних категоріях представлена інформація про вітряні, водяні і парові млини, що збереглися на території України: детальний опис, фотографії, історія будівництва й особливості їхньої експлуатації.

Мистецька сторінка (<http://storinka-m.kiev.ua>) – інтернет-ресурс, спрямований на висвітлення та розвиток української культури і мистецтва. Особливістю сайту є те, що він надає митцям цілий спектр інформаційних можливостей – автори можуть розміщувати свої твори в різножанрових галереях сайту, анонсувати події і навіть викладати свій власний погляд на важливі події в авторських колонках. На даному сайті є чимало етнографічних матеріалів, представлених у категорії «мистецькі статті», а точніше, в наступних підкатегоріях: «етноси України» (статті про пісенний фольклор Південного Донбасу, про мову кримчаків, ковальське ремесло циган, грецький фольклор на Україні); «народні промисли»

(про лісосплав на Бойківщині, народне каменярство, сільське ковальство Кіровоградщини); «українська етнографія» (статті про вітряки, низка публікацій про історію етнографічних досліджень В. Шухевича, Р. Ф. Кайндля, М. Зубрицького, П. Куліша, календарні свята й обряди українців); «український одяг» (наукові дослідження давнього українського одягу Погориння, основні елементи українського народного одягу, етномистецькі особливості лемківського одягу, лемківський одяг, народний костюм Полісся, народний одяг гуцулів Закарпаття, одяг як знакова система українців, уміщено також фотоальбом українського одягу з колекції журналу «Народна творчість та етнографія»); «українські вірування» (викладено працю І. Огієнка (митрополита Іларіона) «Дохристиянські вірування українського народу», матеріали про народний світогляд українців, народні вірування, демонологія, космогонія українців, дослідження зображень свастики на теренах України, історія українських оберегів, перелік фантастичних істот української міфології); «українські народні мистецтва (статті про традиції українського дереворізьблення, додано також фотоальбом виробів з дерева, традиції іконопису на Поділлі, кераміка і гончарство в Україні, представлений також фотоальбом керамічних і гончарних виробів, художня обробка металу в Україні, народний живопис Полісся); «народна архітектура» (статті й наукові розвідки про народну архітектуру Полісся, описи і фото народної архітектури етнографічних районів України); «ткацтво і килимарство» (оглядова стаття про розвиток українського килимарства, фотографії кращих зразків, а також стаття про історичний розвиток килимарства з часів Київської Русі до XIX ст.); «українська вишивка» (історія української вишивки, вишивка козацької старшини XVII – XVIII ст., вишивки Гуцульщини і Покуття, представлені також фотографії гуцульської вишивки з колекції вишивки Коломийського музею народного мистецтва Гуцульщини і Покуття, фотоальбом української вишивки); «українські свята» (статті про свята й обряди календарного циклу, трудові свята й обряди, шлюбну магію, дівочі ворожіння). Варто акцентувати увагу на тому, що переважна більшість статей подаються з вказівкою на першоджерело публікації, що значно збільшує наукову вартісність використання матеріалів названого сайту.

Етнографічний матеріал наявний в електронних версіях наукових журналів. Таким є загальноукраїнський журнал «Міфологія і фольклор» (<http://www.mifjournal.org.ua>), видавцями якого є Львівський національний університет імені Івана Франка і Українське товариство дослідників фольклору та міфології, яке об'єднує викладачів і науковців вищих навчальних закладів та наукових установ України. На web-сайті розміщений архів журналу, на сторінках якого окрім публікацій з питань фольклористики і міфології, у спеціальній рубриці «з поля фольклору й етнографії» публікуються наукові статті та розвідки з царини етнографії.

Науковий журнал «Українознавство», засновником якого є Науково-дослідний інститут українознавства Міністерства освіти і науки Укра-

їни, має свій офіційний сайт (<http://www.ualogos.kiev.ua/index.html>), а також певна добірка номерів представлена на інформаційному порталі Національної бібліотеки ім. В. Вернадського (http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/ukr/index.html). Офіційний web-сайт складається з ряду рубрик, в яких вміщені статті з актуальних проблем українознавства, в тому числі й етнографії. Так, у категорії «Україна – етнос» вміщені статті, в яких розглядаються філософські аспекти вивчення духовної спадщини українського Полісся (В. Ятченко), предмети повсякденного вжитку (ложка) як відповідник людської душі у фольклорі та матеріальній культурі українців (В. Завадська), дані археології та лінгвістики про етнокультурний розвиток давніх слов'ян (В. Баран), проблеми походження українського народу (за даними археології – В. Баран), геокультурна варіативність українського етносу (В. Крисаченко), обряд як фактор людської екзистенції та консолідації соціальних груп (В. Ятченко), сутність етнології як науки та її місце в інтегративному українознавстві (Ю. Фігурний) та ін.

Останнім часом серед провідних наукових і освітніх установ країни розвивається практика створення інституційних репозитаріїв – електронних архівів для накопичення та збереження електронних публікацій, забезпечення довготривалого повнотекстового та надійного відкритого доступу до результатів наукових досліджень певного закладу. Основне призначення інституційного репозитарію – накопичення, систематизація та зберігання інтелектуальних продуктів університетської спільноти, а також поширення цих матеріалів у відкритому доступі засобами інтернет-технологій у середовищі світового науково-освітнього співтовариства. Основними перевагами репозитарію є наступні: відкритий доступ до публікацій – безкоштовний, швидкий, постійний, повнотекстовий доступ в режимі он-лайн до науково-освітніх матеріалів, що забезпечується для будь-якого користувача Інтернету; реалізація інтернет-технологій 2.0 як засобу активного формування контенту – дозволяє кожному користувачу розміщувати публікації та співпрацювати; акумуляція знань – накопичення та збереження результатів наукової діяльності за певною ознакою: за автором, дисципліною, науковою школою, інституцією; високі вебметричні характеристики доступу до публікацій – швидка індексація пошуковими машинами та гарвестерами; уніфікація та стандартизація форматів зберігання даних, використання програмного забезпечення з відкритим кодом – забезпечує живучість (наступність, крос-платформеність, мігрованість) ресурсу; персоналізація робочого простору – зручність інтерфейсу та відстежування внеску користувача; навігація по контенту на основі категоризації – структурованість та логічне розміщення інформації; кількісна оцінка обсягу інформації як індикатор рівня розвитку – об'єктивне відображення результатів наукової діяльності [17].

В репозитарії Національної бібліотеки України ім. В. Вернадського (<http://nbuv.gov.ua>) представлені електронні версії періодичних видань, що видаються науковими установами країни. Алгоритм пошуку може

бути наступний: на головній сторінці є пошуковий рядок, куди можна вводити ключові слова. Однак результати такого пошуку не відповідають повністю потребам і очікуванням науковця, оскільки в результатах пошуку відображаються тексти статей, в яких зустрічаються ключові слова, проте відсутній повний бібліографічний опис публікації, тому доведеться ще докладати зусиль, щоб з'ясувати, де саме було зроблено публікацію. Як варіант, можна скористатися іншим шляхом: зайти на домашню сторінку Наукової електронної бібліотеки періодичних видань України (<http://dspace.nbuv.gov.ua:8080/dspace>). Як зазначено в самому описі, «Наукова електронна бібліотека періодичних видань НАН України є бібліотекою відкритого доступу і передбачає безкоштовний доступ читачів до наукової інформації в Інтернет з правом читати, завантажувати, копіювати, розповсюджувати, друкувати, проводити пошук, посилатися на повнотекстові статті, індексувати, тобто використовувати її з законною ціллю без фінансових, юридичних і технічних перешкод, що відповідає Будапештській Ініціативі Відкритого Доступу». Відповідно, пошук можна здійснювати кількома шляхами: 1. – через систему пошуку, що представлена на сторінці; 2 – керуючись категоріями, що згруповані для зручності під пошуковим рядком: «розділи і колекції», «за датою випуску», «автори», «назви», «теми». Очевидно, що найбільш зручним буде вибір у «розділах бібліотеки» категорії «суспільні та гуманітарні науки», потім – «відділення історії, філософії та права». В останньому відділенні пошук можна проводити за назвами періодичних видань, представлених у загальному переліку, або ж за датою випуску, за автором чи темою (ключовими словами і термінами). Варто подати перелік основних фахових видань, електронні версії яких представлені в даному репозитарії: «Народна творчість та етнографія», «Народознавчі зошити», «Етнічна історія народів Європи», «Матеріали до української етнології», «Культура народів Причорномор'я», «Матеріали по археології, історії і етнографії Таврії», «Краєзнавство», «Проблеми історії України: факти, судження, пошуки», «Український історичний журнал», «Фольклористичні зошити», «Українське мистецтвознавство: матеріали, дослідження, рецензії», «Мистецтвознавство».

Доволі змістовним є науковий репозитарій Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна (<http://dspace.univer.kharkov.ua>). Тут, зокрема, представлено електронну версію наукового видання «Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Серія: Історія». Пошук інформації можна здійснювати декількома способами: за пошуковим рядком, вводячи ключове слово, за допомогою відповідних рубрик: «розділи і колекції», «дата випуску», «за автором», «за назвою». Доволі зручною є послуга надходження новин на електронну адресу зареєстрованих користувачів.

Не менш важливими для пошуку інформації з етнографії є сайти, створені завдяки приватній ініціативі. Таким є «Ізборник – Історія України

IX-XVIII ст. Першоджерела та інтерпретації» (<http://litopys.org.ua>) – проєкт електронної бібліотеки давньої української літератури. Бібліотека є добіркою електронних книг і текстів, об'єднаних проголошеною тематикою і єдиною ідеєю. Ідея проєкту полягає в прагненні зібрати якомога більшу кількість творів української писемності не просто як випадковий набір текстів різних часів та авторів, але на тлі цілісного культурно-історичного процесу, де ставала б зрозумілою єдність, спадковість і тотожність української літератури попри очевидні розриви в мовному кодї та наявні перервності в традиції. На сайті проєкту розміщені електронні версії книг, в яких наявна інформація етнографічного характеру. З-поміж таких можна виділити дослідження та описи України, складені мандрівниками, дипломатами, військовими інженерами, етнографами та художниками впродовж XVI – XIX ст., в яких міститься чималий пласт етнографічної інформації: Литвин М. «Про звичаї татар, литовців та московитів»; Ж.-Б. Шерер. «Літопис Малоросії, або Історія козаків-запорожців та козаків України, або Малоросії» (К., 1994); Г. Л. де Боплан. «Опис України» (К., 1990); Д. де ля Фліза «Етнографічний опис селян Київської губернії» (К., 1996). Також представлені праці українських фахівців-етнографів, зокрема «Етнографічний збірник» НТШ (Львів, 1896. – Т. II), статті М. Грушевського «Етнографічні категорії й культурно-археологічні типи в сучасних студіях Східної Європи» (СПб., 1904), В. Антоновича «Три національні типи народні» (1888, 1932), Д. Дорошенка «Розвиток науки українознавства у XIX – на початку XX ст. та її досягнення». Цікавим для етнографів є другий том «Історії української культури» (К., 2001), оскільки авторами статей є провідні науковці в названій галузі: С. Павлюк, С. Макарчук, В. Балусок, А. Данилюк, Г. Стельмащук, Г. Горинь та ін.

Сайт «Дерев'яні храми України» (<http://www.derev.org.ua/main/about.htm>) – веб-ресурс, присвячений українській дерев'яній архітектурі. Його автором є О. Крушинська – львів'янка, хімік за фахом, що, однак, не завадило їй зайнятись дослідженням сакральної архітектури України. Значний інтерес для дослідника храмової архітектури становить розділ «Література», в якому представлені матеріали провідних науковців даного напрямку: Н. Сліпченко, І. Могитича, А. Кутного, В. Кармазіна-Кавовського, О. Мер'є, О. Романченка, В. Завади, В. Вечерського, І. Грабара, В. Слободяна, Л. Прибеги та ін. До кожної публікації вказане первинне джерело (назва журналу, номер і рік видання). Важливою складовою сайту є перелік церков за областями, причому подається карта, на яку нанесені місця знаходження церков, фотографії і малюнки церков первинного й сучасного вигляду, супровідна текстова частина, в якій викладено історію будівництва і конструктивні особливості будівлі, перелік публікацій, в яких міститься інформація про культову споруду.

Електронний ресурс «Бойкосвіт» (<http://boikosvit.com/info>) створений з метою консолідації і збереження етнокультурної самобутності бойків. Інформація про історію і традиційну культуру бойків представлена в кате-

горі «читальня» (вміщений бібліографічний список наукових видань про Бойківщину, наукові праці про бойків: статті І. Я. Франка «Етнографічна експедиція на Бойківщину» та «Моя вітківська хата», О. Франко «Карпатські бойки і їх родинне життя»); у «світлиці» представлені акварелі польського маляра Є. Голговського із зображенням бойків у традиційному одязі; в рубриці «минувшина» вміщені розвідки з історії і географії Бойківщини В. і С. Багринців, фрагменти книги «Нариси історії Бойківщини» Н. Андруска (Філадельфія, 1980). В розділі «культура» представлені наукові розвідки з царини народної демонології, календарної обрядовості і фольклору бойків.

Незалежний інформаційно-освітній ресурс «Гайдамака» (<http://www.haidamaka.org.ua>). Даний сайт створено в березні 2002 р. з метою поширення в науково-популярній формі інформації про історію України. Три основні напрями представлені тут, це – історія України від часів Русі до XVIII ст., історія і сучасне життя українських етнічних земель поза Україною та генеалогія українських чи тісно пов'язаних з Україною родів. До цього додається висвітлення маловідомих сторінок історії XX ст., тексти деяких стародавніх документів (XIV – XVIII ст.), графічні матеріали, мапи, дослідження з антропології, портрети видатних діячів та інші необхідні для вивчення й розуміння історії відомості. Частина матеріалів на сайті взята з книжок без згоди їх авторів, однак редакція сайта завжди ставить детальне посилання на джерело і вказує використані книжки в розділі «Бібліографія».

У розділі «етнографія» представлена лише стаття Т. Ніколаєвої «Український одяг XIV – XVIII ст. Костюм Запорізького козацтва». Тим не менше, для етнографів, які займаються вивченням культури і побуту населення етнографічних регіонів та українських етнічних земель, певний інтерес становить розділ «етнічні землі», в якому вміщені книги В. Січинського («Чужинці про Україну»), В. Леонюка («Словник Берестейщини»), Д. Білого («Малиновий клин»), Ю. Гаврилюка («Берестейщина – регіон в лабетах геополітики»). Схожим за наповненістю є розділ «від Сяну до Дону», в якому вміщені матеріали з історії і культури населення українських регіонів та українських етнічних земель: Бойківщини, Криму, Гуцульщини, Закарпаття, Полісся, Чернігівщини, Кубані, Ставропілля, Воронежчини, Стародубщини, Слобожанщини, Берестейщини, Холмщини, Підляшшя, Лемківщини, Придністров'я, Бессарабії, Мараморощини, Добруджі. В основному тут представлені статті публіцистичного характеру, які свого часу були опубліковані в таких періодичних виданнях, як: «Діло», «Українське слово», «Наше слово», «Україна молодода», «Політика і культура», а також відповідні фрагменти з книги В. Сергійчука «Етнічні межі і державний кордон України» (К., 2000). Розділ «підляський архів» представлений працею Ю. Гаврилюка «Історія Пудляшя (Берестейської землі) в X-XIV ст.».

Проект «Життя Українських Карпат» (<http://www.carpathians.eu>) з'явився у глобальній мережі Інтернет 20 березня 2003 р. Даний ресурс служить для надання якомога більше інформації про Українські Карпати. Серед найрізноманітнішої інформації на сайті представлені також певні етнографічні матеріали. Так, у розділі «карпатський народ» (<http://www.carpathians.eu/karpatskii-narod.html>) представлена загальна інформація про історико-етнографічні райони Українських Карпат: Гуцульщину, Бойківщину, Лемківщину, Закарпатську низовину, Покуття, Буковину, в яких також наявні матеріали, що характеризують традиційну культуру і побут карпатських горян. Варто наголосити, що всі матеріали подаються із зазначенням першоджерела. Джерелами фігурують підручник «Етнографія України» (за ред. С. Макарчука. – Львів, 2004), колективна монографія «Лемківщина. Історико-етнографічне дослідження» (Львів, 1999), праця буковинського етнографа Р. Ф. Кайндля «Гуцули: їхнє життя, звичаї та народні перекази» (Чернівці, 2003), Н. Хабзей «Гуцульська міфологія. Етнолінгвістичний словник» (Львів, 2002), А. Данилюка «Народна архітектура Бойківщини. Житлове будівництво» (Львів, 2004), «Шляхами України. Етнографічний нарис» (Львів, 2003).

Сайт «Етнографія для допитливих» (<http://ethnology.ucoz.ua>). Сайт, як зазначається в описовій частині, розрахований на учнів, які працюють над науково-дослідницькими проектами, однак контент-аналіз засвідчує, що окремі матеріали можуть бути використані і для більш серйозних наукових досліджень. У добірці матеріалів представлені статті провідних сучасних науковців, зокрема А. Пономарьова, В. Балущка, В. Сирогкіна, Г. Скрипник, І. Колодюк, С. Чернякова, І. Гребінь, О. Кісь, О. Курочкіна. Разом з тим, до використання деяких матеріалів варто ставитись критично. Мова йде про «Словник рідновіра. Давньоруська міфологія», оскільки тема українського неоязичництва неоднозначно сприймається в академічних колах.

Сайт «Історичне Прикарпаття» (www.history.iv-fr.net) згідно з описом проекту, розрахований на тих, хто цікавиться історичним минулим названого регіону. Контент сайту містить низку рубрик, в яких викладені етнографічні матеріали: «обряди і звичаї», «традиційний побут», «традиційні ремесла та промисли». Варто зауважити, що статті, вміщені в цих розділах, далеко не завжди носять науковий, академічний характер, трапляються статті публіцистичного характеру. Суттєвим недоліком є те, що не вказується джерело інформації, в поодиноких випадках є посилання на журнал «Народна творчість та етнографія» без вказівки року і номера видання, викладки з наукових монографій етнографів без відповідного бібліографічного опису.

Електронна бібліотека «Чтиво» (<http://chtivo.org.ua>) створена завдяки приватній ініціативі з метою поширення і популяризації україномовних творів серед читачів. Етнографічний матеріал представлений у рубриці «народна». Тут вміщені електронні версії наукових статей українсь-

ких етнографів кінця XIX – початку XX ст. (В. Гнатюк «Народна пожива на Бойківщині»), «Коломийки» (т. I-III; 1905-1907), В. Антонович «Заклинання проти чар» (1890), Г. Ількевич «Галицькі приповідки і загадки» (1841), Хв. Вовк «Кавказ і Карпати (деякі проби етнологічних зближень)» (1906). Крім того, певна інформація представлена в рубриці «історична». Це електронні версії наукових статей і монографій сучасних дослідників: М. Влад, О. Гуржія, В. Апанович, О. Сокирка, П. Саса, О. Струкевича, С. Леп'явка, В. Грибовського, Т. Балабушевич, В. Вериги.

Заслуговує уваги файлообмінник «Гуртом» (<http://www.hurtom.com/portal>), на якому стараннями активістів викладено ряд книг та періодичних видань на етнографічну тематику: навчальний посібник з етнографії України за редакцією С. Макарчука, етнографічні збірники Наукового товариства ім. Т. Шевченка, праця Хв. Вовка «Студії з української етнографії та антропології», «Українці: народні вірування, повір'я, демонологія», «Культура і побут населення України» за редакцією В. І. Наулка, «Киевская Старина», «Етнографічний збірник» НТШ (т. 1-40) та ін. Усі видання оцифровані згідно з друкованими оригіналами і повним бібліографічним описом, що дає можливість дослідникам максимально використовувати їх для наукових досліджень.

Не менш інформативним є російський файлообмінник «rutracker» (<http://rutracker.org>), на якому виставлені оцифровані версії старих видань з української етнографії: «Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский Край, снаряженной Императорским Русским Географическим Обществом» П. Чубинського (т. 1-7, 1872), «Малороссийские песни» М. Максимовича (1837), О. Потєбін «О мифическом значении некоторых обрядов и поверий» (1865), «Символ і миф в народній культурі» (репринтне видання 2000 р.), М. Маркевича «Обычай, поверья, кухня и напитки малороссиян» (1860), О. Піпін «История малорусской этнографии» (1891), Хв. Вовка «Студії з української етнографії та антропології» (репринтне видання 1995 р.), а також архіви часописів, на шпальтах яких публікувалися етнографічні матеріали: «Основа» (1861-1862), «Киевская Старина» (1882-1907), часопис «Русалка Дністровая», виданий членами «Руської трійці» (1837). Крім того, наявні сучасні видання: «Культура и быт украинского народа» (за ред. В. Наулка, 1977), «Український народний одяг XVII – початку XXI ст. в акварелях Ю. Глогівського» (К., 1988), «Українська минувщина. Ілюстрований етнографічний довідник» (К., 2004), «Етнічність та етнічна історія населення України» А. Пономарьова (К., 1996) «Історія українського мистецтва» (Т. І. – К., 2008). Інформація постійно оновлюється, пошук можна здійснювати за ключовими словами, прізвищами авторів, а також за наступними категоріями: «книги і журнали» – «гуманітарні науки» – «Історичні науки. Видання до 1917 р.»; «Історичні науки. Видання 1918-1991 р.»; «Історичні науки. Видання 1992 – по теперішній час».

Визначальною прикметою сучасного етапу систематизації наукових знань є швидкий розвиток новітніх інформаційних технологій, які відкривають принципово нові шляхи для систематизації, збереження та обміну інформацією. Один із проявів таких нових можливостей – виникнення і бурхливий розвиток вільної електронної енциклопедії «Вікіпедія». Українська (uk.wikipedia.org) – україномовний розділ Вікіпедії – багатомовного інтернет-проекту зі створення вікі-енциклопедії, яку може редагувати кожен охочий. Як свідчать записи в історії головної сторінки, перші спроби створити український розділ датується груднем 2003 – січнем 2004 рр. Станом на жовтень 2011 р. кількість статей української Вікіпедії становила 323 660. Українська Вікіпедія перебуває на 14-му місці за кількістю статей серед усіх мовних розділів та на 3-му – серед слов'янських Вікіпедій [7, с. 119]. На думку І. Жив'юка, є дві причини вважати, що збільшення кількості статей і учасників приведе до підвищення якості роботи української Вікіпедії. По-перше, чим більше людей переглядає статті, тим менша ймовірність помилок. По-друге, навіть зі статистичних міркувань, чим більше людей бере участь у роботі, тим повинна бути більшою і кількість кваліфікованих експертів. Крім того, досвід засвідчує, що люди, звичайно, ігнорують ті статті, в яких нічого не розуміють. Тому чим більша кількість людей, які перевіряють текст на наявність помилок, тим вища загальна якість змісту [7, с. 120].

Важливою особливістю електронної енциклопедії є можливість широкого використання засобів відображення інформації, які були або взагалі недоступними для паперових носіїв, або їх використання вело до значного подорожчання проєктів. У статтях Вікіпедії стає нормою мультимедійне подання інформації з використанням анімації, фільмів, звукового супроводу. Усе це сприяє підвищенню інформативності матеріалу і полегшує його сприйняття [5, с. 58].

Незважаючи на доволі солідну загальну статистику, українська етнографія у Вікіпедії представлена недостатньо. Більшість статей з етнографічної тематики є незавершеними. Можна назвати лише деякі статті, що містять інформацію, яку можна вважати науковими: «Етнографія»; «Етногенез українців»; «Етнографічні групи українців»; «Опішня»; «Опішнянська кераміка»; «Символіка українців»; «Гуцули»; «Лемки»; «Литвини»; «Намітка»; «Українська християнська сімейна обрядовість». Вказані статті містять інформацію загального характеру, супроводжуються ілюстративним матеріалом, подекуди наявні посилання на зовнішні інтернет-ресурси, в кінці статей представлена бібліографія з означеної проблематики.

Сучасні науковці, вивчаючи віртуальний феномен Вікіпедії, порівнюють її з друкованими аналогами, зокрема з авторитетним виданням «Encyclopaedia Britannica» [5, с. 54], однак варто пам'ятати, в чому полягає суттєва відмінність між традиційними й енциклопедичними виданнями і Вікіпедією: авторами статей, надрукованих у будь-якій енциклопедії

дії, є компетентні науковці, тому очевидно, що це є цілком достатнє для авторитетності видання, в той час як автором статті у Вікіпедії може бути кожен бажаючий, тобто відповідний рівень підготовки у певній галузі не зовсім обов'язковий. Крім того, суттєвим недоліком є й те, що дописувачі онлайн-енциклопедії підписуються різними псевдонімами (нікнеймом). Ця обставина нівелює автора, до того ж, якщо з ним захоче поговорити хтось із науковців, то не зрозуміло, з ким матиме справу в такому випадку науковець – з колегою «по цеху» чи простим любителем етнографії. В українському сегменті Вікіпедії трапляються статті, що є, по суті, фрагментами з інших сайтів чи друкованих видань без вказівки на першоджерело інформації, що аж ніяк не може вважатися інформацією наукового характеру. Зрозуміло, що з часом ситуація може покращитися. Для оптимізації даного процесу, на думку автора, до справи необхідно все-таки активніше долучатися саме фахівцям-етнографам. Було б все-таки краще, якби автори статей якщо й не підписували статті, то хоча б залишали свої координати для зв'язку для того, щоб можна було обговорити дискусійні питання в приватному порядку. Можна також створити свого роду віртуальну редакцію, до якої б входили компетентні фахівці, які б давали свої рекомендації до статей перед їхньою публікацією в онлайні.

Дедалі помітнішу роль у повсякденному житті сучасного молодого покоління відіграють соціальні мережі, в яких також представлений етнографічний матеріал. Проведений пошук віртуальних спільнот у згаданій соціальній мережі засвідчує факт, що в українському сегменті соціальної мережі vkontakte таких віртуальних співтовариств, які варті уваги з точки зору науковості та інформативної наповненості, не так вже й багато. Заслуговує уваги така віртуальна група, як «Нація» (<http://vk.com/nationua>). В описі зазначено, що група створена для ознайомлення з українською культурою та її розвитком, а також для висвітлення етнічних і субетнічних груп, які проживають на території України. З точки зору етнографії найбільший інтерес становлять фотоальбоми спільноти (75), в колекціях яких вміщено чимало цікавих і оригінальних фотографій, що відображають культуру і побут українців. «Типи та види України до революції», в якому представлена добірка фотографій українських селян підросійської України в традиційному одязі; «Українське весілля» – вміщена добірка оригінальних фотографій весільних обрядодій українців кінця XIX – початку XX ст.; «Україна, 1882 рік. Погляд в минуле» – колекція фотографій українських селян та представників національних меншин у традиційному одязі. Представлені наступні етнографічні регіони: Бессарабія, Київщина, Поділля, Полтавщина, Херсонщина, Чернігівщина, Крим; «Етнографічне районування України» – вміщено 14 географічних карт, на яких визначені територіальні межі етнографічних регіонів України. Найбільший інтерес становить фотокопія карти французького військового інженера Г. Л. де Боплана (XVII ст.), на якій означені межі етнографічних регіонів України. Цікавими щодо інформативності й ак-

туальності є окремі коментарі учасників групи під відповідними картами, що засвідчує актуальність обговорення теми етнографічних регіонів України; в альбомі «Україна й українці» містяться фотокопії однойменної книги відомого українського митця І. М. Гончара; «Українське народне вбрання» – тут представлена фотокопія альбому З. Васіної (К., 1989); цікавими для вивчення етностереотипів укрaїнців є альбоми під назвою «Україна очима...» і «Карти України очима її жителів» (http://vk.com/album-25746346_142757603), де представлені фотографії, як жителі тих чи інших українських регіонів уявляють решту території країни; в альбомі «Зразці» представлені зразки керамічної (глиняної) плити спеціальної коробчатої форми, різновид кахлю, призначеного для облицювання стін, печей, камінів, фасадів будівель. Їхня поверхня прикрашалася різноманітними сценами побуту українського народу. Найбільш повно в альбомах спільноти представлена етнографія Гуцульщини. Традиційній культурі названого регіону присвячені наступні альбоми: «Гуцули», де представлені світлини із зображенням жителів Українських Карпат у традиційному одязі й головних уборах; «Народне мистецтво Гуцулії», в якому вміщена солідна добірка (116 фото) зразків традиційного декоративно-ужиткового мистецтва гуцулів: різьба по дереву, обробка шкіри, кольорового металу; «Гуцульщина» – фотографії відображають традиції і сучасність культури гуцулів; «Гуцули» – альбом містить 31 фотографію, на яких представлені антропологічні типи жителів Українських Карпат; в альбомі «Гуцульське вбрання» вміщені зразки традиційної ноші українських горян. Фотографії супроводжуються відповідними коментарями; в альбомі «Старі візерунки Гуцульщини» вміщені фотографії із зображенням традиційного одягу та архітектури гуцулів; доволі інформативним є альбом «Музичні інструменти Гуцулії та України», в якому представлені зображення музичних інструментів українців. Не менш цікавим і важливим для вивчення духовної культури українців є альбом «Писанки», де подані основні зразки українського писанкарства; альбом «Обличчя» містить зображення гуцулів із вказівкою місцевості та антропометричних даних (колір очей і волосся); в альбомі «Народне житло. Українські Карпати» наявні малюнки і фотографії народної архітектури Українських Карпат. В основному матеріал представлений з Гуцульщини, Лемківщини і Бойківщини. Фотографії і малюнки супроводжуються коментарями, в яких вказуються регіон, конструктивні особливості будівель, звичаї, пов'язані з народним житлобудівництвом. Відзначаючи інформативність перерахованих вище альбомів, необхідно також вказати і на певні недоліки. Так, у більшості випадків відсутня описова частина малюнків чи фотографій, не кажучи вже про те, що практично ніде не вказується джерело, звідки саме взята та, чи інша інформація.

Досить цікавими є аудіозаписи спільноти, в яких представлені альбоми із записами як автентичної української народної музики: «Етнічна музика України», «Космацькі музики», «Сім'я Тафійчуків» (гуцульська

музика), «Оркестра Св. Миколая» (гуцульський музичний колектив під керівництвом музиканта-аматора і популяризатора пісенної культури Гуцульщини Р. Кумлика), так і народні пісні в обробці сучасних етноколективів: «Божичі», «Бурдон», «Гуляйгород», «Даха-браха», «Фолькне-ри» тощо.

Доволі значний обсяг ілюстративного матеріалу наявний в альбомах інтернет-спільноти «Українське традиційне вбрання» (<http://vk.com/club11661170>). Загалом тут представлено 45 альбомів, згрупованих за регіональним принципом, як-от: «Закарпатська область», «Київська область», «Тернопільська область», «Полтавщина», за музейною тематикою: «Мелітопольський музей»; «Переяславський музей»; «Вінницький обласний краєзнавчий музей»; фотокопії книг та періодичних видань: «Матеріали про Полісся з польського краєзнавчого часопису»; «Література про українське традиційне вбрання та вишивку» (представлені вибрані скановані сторінки книг Л. Булгакової-Ситник, О. Кулинич-Стахурської «Історія української вишивки», Т. Бушиної «Декоративно-ужиткове мистецтво Радянської Буковини», О. Кульчицької «Народний одяг західних областей УРСР», М. Білан і М. Стельмашук «Український стрій» та ін.). Варто зауважити, що вказані фрагменти книг подані безсистемно, відсутній детальний бібліографічний опис. В окремих альбомах викладені відскановані фрагменти монографій польської дослідниці Я. Корженьовської «Вишивки волинські і поліські», української дослідниці українського одягу Т. Ніколасвої. Альбом «Український одяг в роботах живописців» містить фото репродукцій українських художників кінця XIX – XX ст., на яких зображалися українські селяни в традиційному одязі. На жаль, не завжди фотографії супроводжуються належним коментарем і зазначенням джерела інформації, що значно зменшує наукову вартість таких зображень. Те саме стосується альбомів, в яких вміщені фотографії добірок різних альбомів і старих видань. Мова йде, зокрема, про альбоми «Домінік П'єр де ля Фліз. Етнографічний опис селян Київської губернії» і «Гуцульщина» – в описі останнього альбому зазначено, що джерелом є перший том праці В. Шухевича «Гуцульщина», хоча в альбомі наявні також сучасні фотографії). Варто також зауважити, що далеко не завжди ілюстрації, вміщені в альбомах, відповідають задекларованій назві. Так, в альбомі «Малороссийские типы» на старих открытках начала XX века» вміщені фотографії із зображенням буковинських селян у традиційному одязі. Буковина ж як відомо, жодного відношення до Малоросії не мала.

Переважає більшість користувачів – це молодь віком від 17 до 25 років, тобто найбільш комунікабельна аудиторія Інтернету. Подібні мережі передбачають створення окремих спільнот. Це обумовлює і широкий спектр тем в «етнічних» спільнотах даних мереж: від аматорів національного співу до націоналістичних об'єднань з радикальними поглядами. Причому кількість спільнот, пов'язаних з певною національністю, не зав-

жди пропорційна її чисельності на території країни, що дозволяє говорити про особливо активну діяльність з формування етнічної ідентичності ряду національних спільнот. У таких інтернет-мережах, у полеміці між різними групами і всередині них нерідко порушуються доволі гострі соціальні та політичні питання, що стосуються етнічної приналежності, формуються настрої, думки і тенденції. Дослідження таких спільнот у рамках аналізу етнічних культур і міжетнічних відносин в цілому може сприяти більш об'єктивній оцінці динаміки використання інтернет-ресурсів [6, с. 309].

Суттєвим недоліком використання названого сайту як етнографічного джерела є те, що анкета учасника групи може містити недостовірну інформацію. Крім того, одна людина може заводити більше однієї анкети і, наприклад, беручи участь у дискусії, висловлювати різні думки. Тим не менше, переваг у цього сайту більше. Однією з таких переваг дослідники наводять той факт, що, перебуваючи за комп'ютером, пам'ятаючи про критику джерела, можна проводити різноманітні дослідження, опитування і отримувати коментарі до відповідей [22, с. 430].

Сьогодні в Інтернеті набуває поширення такий соціокультурний феномен, як «Живі журнали» (livejournal.com). Вони являють собою мультимедійні аналоги звичайних щоденників, які колись були дуже популярні як у вітчизняній, так і західній культурі. На феномен «живих журналів» (або, як їх частіше називають, ЖЖ) вже звернули пильну увагу соціологи, культурологи і політологи, але так само важливий він може бути і для етнографів. Особливість ЖЖ полягає в свободі засобів вираження і вибору предмета вираження інформації. Як правило, в них згадується все, що цікавить та хвилює автора. Фактично ЖЖ – зліпок з особи автора і, якщо заглиблюватися далі, – зліпок з того суспільства, в якому автор перебуває, відображення тих соціокультурних кіл, в яких він обертається. Таким чином, ЖЖ, якщо зорієнтувати їх авторів на опис побутових подробиць (а в разі, якщо автор бере участь у ритуалах та обрядах своєї етнічної спільноти, – на опис даних ритуалів і звичаїв), можуть служити чудовим матеріалом для соціоетнографічних досліджень [25, с. 430].

У «Живому журналі» існує сторінка «Велика Сіверщина» (<http://siverjany.livejournal.com/2304.html#cutid1>), на якій розміщено добірку дореволюційних видань, присвячених різноманітним аспектам етнічної історії, традиційної культури та побуту Сіверщини. Серед них варто виділити наступні: П. Чубинський («Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-русский край» (1872-1878)), В. Антонович, М. Драгоманов («Исторические песни Малороссии» Т 1-2. (1874-1875)), Д. Булгаковський («Пинчуки. Этнографический сборник» (1890)), А. Веселовський («Южно-русские былины» (1881)), Б. Грінченко («Из уст народа Малорусские рассказы и сказки» (1901)), М. Максимович («Дни и месяцы украинского селянина» (1856)), М. Сумцов («Современная Малорусская Этнография» (1893)), М. Запольський («Белорусская свадьба и свадебные

песни» (1888), Е. Карський («Этнографическая карта белорусского племени» (1902), «Записки», «Етнографічний збірник» та «Матеріали до українсько-руської етнології» Наукового товариства ім. Т. Г. Шевченка (Т. 27-31), «Етнографічний збірник» Російського географічного товариства та ін.

Доволі цікавим і змістовним є блог «Домів. Портал товариства переселених мешканців Beskidiv» (<http://boikv.wordpress.com>), присвячений історії і культурі бойків. Редактором цього електронного проекту є О. Самборська, зусиллями якої контент проекту наповнюється різною інформацією про культуру і побут бойків. Зокрема, відображаються всі події культурно-мистецького життя бойківської громади як в Україні, так і за її межами. В структурі блогу містяться статті науково-пізнавального характеру, в яких, зокрема, міститься інформація про територію проживання бойків, історію та культуру цієї субетнічної групи українців. Представлений також мультимедійний матеріал, який збагачує уявлення про традиційну культуру та побут бойків. Окремою рубрикою подані посилання на музеї, в яких представлені культура і побут бойків: «Музей вишивки і стародавнього одягу» (селище Буштино Тячівського р-ну Закарпатської обл. (<http://www.tozak.org.ua/muzeum.html>), «Історико-краєзнавчий музей» у м. Львові (3-D тур по музейній експозиції, де також наявні експонати, що відображають культуру і побут бойків – http://lviv.virtual.ua/index.php?cat=culture_museums&id=1&type=), Долинський краєзнавчий музей Тетяни і Омеляна Антоновичів «Бойківщина» (<http://museum.dolyna.info/pro-muzei/>), екомузей «Три культури» в Лютовищах (Польща – <http://trzykultury.org>), Музей «Бойківщина» у Самборі (<http://sambir-boiky.prykarpaty.net>), Музей народної архітектури у Сяноці (<http://skansen.mblsanok.pl/a/stronau.php?dir=../boikowie&id=boikowieu>), Музей народної архітектури та побуту у Львові (<http://www.skansen.lviv.ua/node/114>).

Певний інтерес становить проект «Українська етнографія» (<http://etno.us.org.ua>). Відразу ж варто зауважити, що оформлення контенту спільноти доволі віддалене від загальноприйнятих академічних норм. У матеріалах сайта виставлені статті з етнографічної тематики, словник етнографічних термінів, однак відсутнє бібліографічне оформлення, що унеможливує використання даної інформації в наукових цілях. Тому можна сказати, що інформація носить швидше пізнавальний, аніж науковий характер.

За наявності значної кількості інтернет-ресурсів з української етнографії, все більше назріває необхідність створення єдиного інформаційного каналу у віртуальному просторі для об'єднання розрізаних етнографічних спільнот у глобальній інформаційній мережі. Як приклад можна навести досвід російських колег-етнографів. Спробою створення такого каналу є онлайн-портал «Етножурнал» (www.ethnonet.ru). Одним із пріоритетних напрямків його діяльності є поширення в російському суспільстві знань про народи, національності, культури. Тематичні статті, новини, фотоматеріали становлять національне розмаїття як Росії, так і світу.

В «Етножурналі» є розділ, в якому публікуються відомості про існуючі в мережі етнографічні ресурси, що сприяє пошуку необхідних даних з етнографії як у приватних наукових дослідженнях, так і в більш популярних пошукових запитах [18, с. 429].

Використання ресурсів Інтернет розширює інформаційний простір та можливості при сучасних наукових дослідженнях традиційної культури і побуту населення України. Швидко зростання ролі Інтернету в останні роки, поява якісно наповненого контенту науковою інформацією дають підстави говорити про перспективу створення за допомогою мережевих технологій єдиного віртуального простору, в якому були б представлені освітньо-наукові ресурси з української етнографії. Виходячи з цього, метою створення профільно орієнтованих ресурсів повинно стати забезпечення науки і освіти, що в подальшому сприятиме їхньому якісному розвитку.

Разом з тим, ще більшої актуальності набуває тема критичного відбору та осмислення інформації, отриманої завдяки пошуку у всесвітній глобальній мережі. Охарактеризовані вище інформаційні ресурси далеко не завжди відповідають усталеним критеріям науковості (відсутність контактної інформації про авторів сайта, бібліографічних описів оцифрованих паперових публікацій, безсистемність і хаотичність наповнення контенту і т. п.). Оскільки здійснювати контроль за якістю оприлюдненої в он-лайн інформації практично неможливо, науковці у своїх пошуках повинні керуватися критеріями оцінки якості сайтів, як-от: репрезентативність (докладна інформація про те, хто і з якою метою створив даний он-лайн проект, чітка структурованість, наявність зворотного зв'язку), тривалість існування, наявність перехресних посилань, авторство розміщених оцифрованих матеріалів (якщо це цифровий клон паперового оригіналу, то обов'язкове оформлення згідно із загальноприйнятими бібліографічними нормами), відображення нових надходжень, наявність варіантів пошуку (за допомогою пошукового рядка, предметного, систематичного і авторського покажчиків).

Джерела та література: 1. Бабенко В. Н. Историческая научная информация в России в конце XX в.: проблемы и перспективы // Россия и современный мир. – 2000. – № 3. – С. 90-100; 2. Бережнова М. Л. Традиционная культура России в интернет-сообществах социальных сетей: о возможности обратной связи науки и общества // IX Конгресс этнографов и антропологов России. Тезисы докладов. – Петрозаводск, 4–8 июля 2011 г. – Петрозаводск, 2011. – С. 83; 3. Боряк О. Презентація тематики з народної медицини у вітчизняних інтернет-ресурсах // НТЕ. – 2010. – № 3. – С. 71-77; 4. Гарскова И. М. Источниковедческие проблемы исторической информатики // Российская история. – 2010. – № 3. – С. 151-161; 5. Грінченко В., Грінченко Т. «Вікіпедія» як елемент культури інформаційного суспільства // Вісник НАН України. – 2010. – № 10. – С. 54-63; 6. Демидова Е. А. Социальные интернет-сети: этнический аспект // VIII конгресс этнографов и антропологов России. Тезисы докладов. Оренбург, 1–5 июля 2009 г. – Оренбург: Издательский центр ОГАУ, 2009. – С. 309; 7. Жив'юк І. Вікіпедія як

ресурс для інноваційної педагогічної діяльності в умовах інформатизації освіти // *Нова педагогічна думка: науково-методичний журнал.* – 2011. – № 2. – С. 116-121; **8.** Иларионова Т. С. Интернет как этнокультурная действительность // VIII конгресс этнографов и антропологов России. Тезисы докладов. Оренбург, 1–5 июля 2009 г. – Оренбург: Издательский центр ОГАУ, 2009. – С. 310; **9.** Карпюк С. Г. Исторический источник в электронную эру: базы данных и направленность исследований // *Россия и мир: панорама исторического развития. Сборник научных статей, посвященный 70-летию исторического факультета Уральского государственного университета им. А. М. Горького.* Екатеринбург, 2008. [электронный ресурс]. Режим доступа: ivka.rsuh.ru/binarv/84762_21.1286096919_50159.doc; **10.** Конвай В. Висвітлення традиційної та сучасної весільної обрядовості в інтернет-ресурсах України // *НТЕ.* – 2011. – № 1. – С. 52-59; **11.** Куліков В. О. Пошук історичної інформації в Інтернеті: Посібник для студентів історичних факультетів. – Харків: Вид-во ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2007. – 91 с.; **12.** Лапкина Н. А. Критерии качества оцифрованной информации по этнологии и антропологии // *Представление языков народов России и стран СНГ в российском сегменте Интернета. Сборник докладов изданного по итогам семинара Российского комитета Программы ЮНЕСКО «Информация для всех» и Межрегионального центра библиотечного сотрудничества в рамках Международной конференции «EVA 2007 Москва».* – М.: МЦБС, 2008. – С. 61-79; **13.** Макарова С. А. Характеристика образовательного пространства Интернет и обучение в условиях формирования информационной образовательной среды // *Опыт создания интернет-ресурсов педагогами Оренбуржья. Материалы региональной научно-практической конференции (28-29 февраля 2008 г., г. Оренбург).* – Оренбург, 2008. – С. 60-63; **14.** Можаява Г. В. Роль исторической информации в современном источниковедении // *Открытое и дистанционное образование.* – 2003. – № 1. – С. 35-46; **15.** Можаява Г. В., Мишанкина Н. А. Контент-анализ историографического источника (к вопросу о междисциплинарности) // *Вестник Томского государственного университета.* – 2007. – № 294, январь. – С. 52-61; **16.** Можаява Г. В., Фещенко А. В. Электронные ресурсы в историческом образовании. Методическое пособие. – Томск, 2003 [электронный ресурс]. Режим доступа: http://edu.tsu.ru/historynet/informatika/posobia/his_educ/index.htm; **17.** Онисько Г. Я., Шкодзінський О. К. Завдання вікі-ресурсу та інституційного репозитарію у формуванні науково-освітнього середовища ВНЗ // *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Формування, використання та збереження бібліотечних фондів бібліотек вищих навчальних закладів в умовах розвитку інформаційних технологій» (11-12 травня 2011 р.).* — Львів: НБ ЛНУ, 2011. [електронний ресурс]. Режим доступу: [http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/1043/2/Article-Shkodzinskyyv Onvsko-Wiki resource institutional repository tasks LNSL 2011.pdf](http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/1043/2/Article-Shkodzinskyyv%20Onvsko-Wiki%20resource%20institutional%20repository%20tasks%20LNSL%202011.pdf); **18.** Покровская А. А. Информационный Интернет-портал «Этножурнал» как средство популяризации этнографических исследований // VIII конгресс этнографов и антропологов России. Тезисы докладов. Оренбург, 1–5 июля 2009 г. – Оренбург: Издательский центр ОГАУ, 2009. – С. 429; **19.** Принципы качества веб-сайтов по культуре. Под редакцией пятой рабочей группы проекта Minerva «Определение потребностей пользователей, содержания и критериев качества веб-сайтов по культуре». – М., 2006. – 61 с.; **20.** Рожнева Ж. А. Ресурсы Интернет в исторических исследованиях и образовании. Учебное пособие. – Томск, 2003 [электронный ресурс]. Режим доступа: <http://edu.tsu.ru/historynet/informatika/posobia/rojneva/index.html>; **21.** Рожне-

ва Ж. А. Проблема представления исторических источников в сети Интернет // Материалы II Всероссийской научно-практической конференции-выставки «Единая образовательная информационная среда: проблемы и пути развития». Томск, 8 – 11 сентября 2003. – Томск, 2003. – С. 287 – 289; 22. Самсонов А. В. Использование интернет-сайта «Вконтакте.ру» в качестве этнографического источника // VIII конгресс этнографов и антропологов России. Тезисы докладов. – Оренбург, 1 – 5 июля 2009 г. – С. 430; 23. Тишков В. А. Историческая наука и идентичность // Уральский исторический вестник. – 2011. – № 2 (31). – С. 4-16; 24. Черчата Л. М. Особливості використання інтернет-ресурсів у самостійній роботі студентів гуманітарних факультетів // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школі. – 2009. – Вип. 5. – С. 430-435; 25. Щетинина Е. В. «Живой журнал» как источник этнографических исследований // VIII конгресс этнографов и антропологов России. Тезисы докладов. – Оренбург, 1 – 5 июля 2009 г. – С. 430; 26. Юмашева Ю. Ю. Дорога в ад вымощена благими намерениями: Нормативно-правовое рондо // Круг идей: историческая информатика в информационном обществе. – М., 2001. – С. 371-409; 27. Sade-Beck L. Internet Ethnography: Online and Offline // International Journal of Qualitative Methods. – 2004. – № 3 (2) [Электронный ресурс]. Режим доступа: http://www.ualberta.ca/~iiqm/backissues/3_2/html/sadebeck.html; 28. Walker D. M. The Location of Digital Ethnography // Cosmopolitan Civil Societies Journal. – 2010. – Vol. 2. – № 3. – P. 23-39; 29. Wittel A. Ethnography on the Move: From Field to Net to Internet // Forum: Qualitative social research. – 2000. – № 1 [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/1131/2517>

УДК 392.5(477.8)

Георгій КОЖОЛЯНКО

АНИМИСТИЧНІ ПЕРЕЖИТКИ ДАВНІХ ВІРУВАНЬ ТА НОВІ САКРАЛЬНІ ІДЕЇ У ДУХОВНІЙ КУЛЬТУРІ УКРАЇНЦІВ

У статті досліджено розвиток духовної культури (вірувань) українців. Проаналізовано на основі джерел («Велесова книга», «Повість минулих літ») давньоукраїнський культ поклоніння сонцю та значення в житті давніх українців сонячного бога Дажбога.

Ключові слова: сонце, культ, язичництво, християнство, релігія, бог.

Георгій Кожолянко

АНИМИСТИЧЕСКИЕ ПЕРЕЖИТКИ ДАВНИХ ВЕРОВАНИЙ И НОВЫЕ САКРАЛЬНЫЕ ИДЕИ В ДУХОВНОЙ КУЛЬТУРЕ УКРАИНЦЕВ

В статье исследовано развитие духовной культуры (верований) украинцев. Проанализировано на основании источников («Велесова книга», «Повесть временных лет») древнеукраинский культу поклонения солнцу и значение в жизни украинцев солнечного бога Дажбога.

Ключевые слова: солнце, культ, язычество, христианство, религия, бог.